

УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ: ВІД СМИСЛОВИХ КОНСТРУКТІВ ДО ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ (УХВЛ В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ. ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 жовтня 2024 року
м. Тернопіль

УДК (082): 37.035:172.15

У 45

У 45 Українська Хартія вільної людини: від смислових конструктів до формування системи цінностей» (УХВЛ в системі цінностей українського суспільства в умовах війни. Освітнянський контекст) : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 жовтня 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. 327 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українська Хартія вільної людини: від смислових конструктів до формування системи цінностей» (УХВЛ в системі цінностей українського суспільства в умовах війни. Освітнянський контекст), проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 25 жовтня 2024 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 6 від 01 листопада 2024 р.)*

УДК (082): 37.035:172.15

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ:
ВІД СМИСЛОВИХ КОНСТРУКТІВ ДО
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ» (УХВЛ
В СИСТЕМІ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ.
ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)**

25 жовтня 2024 року

З М І С Т

<i>Петровський О. М.</i> Вітальне слово до учасників конференції.....	с. 8
<i>Маринович М. Ф.</i> Для чого потрібне ціннісне виховання? Для чого потрібна активність громадянського суспільства? Як тут може прислужитися Українська Хартія вільної людини?.....	с. 9
<i>Аніщенко В. О., Разумейко Н. С.</i> Актуальні питання національно-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти в закладах із специфічними умовами навчання.....	с. 12
<i>Ахрамєєва В. І., Комих Н. Г.</i> Психологічна і соціальна стійкість вчителів та учнів у сучасних умовах навчання.....	с. 17
<i>Бабійчук Т. В.</i> Знайомство студентів ЗФПО із «Листами з Наддніпрянської України» Бориса Грінченка.....	с. 20
<i>Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С.</i> Роль вчителя Нової української школи у створенні учнівської спільноти.....	с. 25
<i>Білецька О.</i> Українська Жіноча Варта в контексті ідей УХВЛ під час війни: що спільного.....	с. 28
<i>Богдан Л. М.</i> Формування національної ідентичності учнів на уроках історії за концепцією НУШ.....	с. 30
<i>Брик Р. С., Брик Ю. Р.</i> Особливості формування української ідентичності здобувачів освіти в умовах сучасних викликів.....	с. 32
<i>Булайтіс А. В.</i> Соціальна підтримка як основа психологічної стійкості піротехніків ДСНС під час гуманітарного розмінування в умовах бойових дій.....	с. 36
<i>Васильцова В. І., Леонтєва Т. В.</i> Мотиваційна готовність до реалізації завдань інклюзивного навчання дітей як громадянська позиція асистента вчителя.....	с. 40
<i>Войчишин О. Д., Середюк Т. С.</i> Система роботи педагога з учнівським колективом у світлі формування особистості через усвідомлення постулатів УХВЛ.....	с. 45
<i>Волкова Н. П.</i> Соціальна толерантність майбутніх викладачів психології в контексті Української Хартії вільної людини: зміст, підходи до формування.....	с. 48
<i>Гаврилюк В. Ю.</i> Козацьке виховання здобувачів позашкільної освіти у вимірах Української Хартії вільної людини.....	с. 53
<i>Гайда В. Я.</i> Іван Пулюй – видатний вчений-фізик, громадський діяч та патріот України.....	с. 58
<i>Ганаба С. О.</i> Вплив стресогенних подій на психоемоційний стан педагогів.....	с. 63
<i>Герман О. М.</i> Десять складових становлення українства в умовах сьогодення.....	с. 66
<i>Гладун В. В.</i> Українська Хартія вільної людини в контексті формування національної ідентичності молоді в умовах воєнного стану.....	с. 71
<i>Гордієнко Н. М.</i> Центр системної реабілітології як протектор життєвої стійкості здобувачів освіти з особливими потребами.....	с. 77

<i>Джеджула О. М.</i> Організаційні умови формування української ідентичності майбутнього фахівця в аграрних університетах.....	с. 80
<i>Дишлева І. М.</i> Моральне виховання учнів початкових класів: взаємодія школи та сім'ї.....	с. 85
<i>Дияк В. В.</i> Українська ідентичність в умовах російсько-української війни.	с. 88
<i>Добрянський В. К.</i> Заводське чи Липники: у пошуках історичної правди перейменування.....	с. 92
<i>Дуванська К. О.</i> Проблеми національної ідентичності та згуртованості українців в умовах міграції.....	с. 96
<i>Захаров Є. Ю.</i> Цінності правозахисту в умовах війни через призму УХВЛ.	с. 101
<i>Зварич Г. В.</i> Українська Хартія вільної людини – основа резильєнтності українського педагога.....	с. 106
<i>Зісельс Й. С.</i> Роздуми щодо релігійного аспекту цивілізаційної ідентичності.....	с. 110
<i>Кавецький В. Є.</i> Організація безпечного освітнього інклюзивного середовища в ЗЗСО.....	с. 114
<i>Капелько Л. Г.</i> Особливості виховання національної ідентичності дітей старшого дошкільного віку в умовах сьогодення.....	с. 119
<i>Клапач Г. Р.</i> «Бути українцем» означає володіти українською мовою та знати історію України.....	с. 124
<i>Клопота О. А.</i> Профілактика професійного вигорання фахівців соціальної сфери прифронтового міста в контексті Хартії вільної людини.....	с. 126
<i>Книш І. В.</i> Резильєнтна людина: трансформація наявних та пошук нових інноваційних практик дидактики крізь призму Української Хартії вільної людини.....	с. 129
<i>Ковалик І. М.</i> Суспільно-ціннісні орієнтири УХВЛ – сучасні аспекти.....	с. 136
<i>Козій О. Б.</i> Формування естетичних цінностей студентів засобами художньої літератури.....	с. 145
<i>Кондирєва М. М.</i> Сакральні та археологічні пам'ятки доби запорозького козацтва на уроках української мови.....	с. 150
<i>Корицька Г. Р.</i> Духовно-моральне становлення дитини засобами художнього слова (на прикладі оповідок Галини Гузовської-Корицької «Світ навколо нас»).....	с. 156
<i>Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О.</i> Емоційний інтелект як показник адаптаційного ресурсу особистості в сучасному світі.....	с. 160
<i>Костюченко Л. А.</i> Життєві ціннісні орієнтири здобувачів освіти.....	с. 168
<i>Кудінова М. С.</i> Розвиток психологічної стійкості педагогів в умовах невизначеності: практичні інструменти самодопомоги.....	с. 172
<i>Лебедик Л. В.</i> Використання Української Хартії вільної людини у курсі «Основи психокорекції».....	с. 177
<i>Магера Т. В.</i> Формування громадянської компетентності в учнівській молоді на основі цінностей Української Хартії вільної людини.....	с. 181
<i>Мельник Т. А., Соя В. В.</i> Формування національної ідентичності українців крізь призму повномасштабної війни.....	с. 185

<i>Молчанова К. К., Лупаренко С. Є.</i> Українська Хартія вільної людини як запорука утвердження ціннісних орієнтирів української нації.....	с. 190
<i>Ноздрова О. П., Ноздрова К. В.</i> Українська Хартія вільної людини – ціннісний орієнтир для громадянського та правового виховання молоді...	с. 192
<i>Нечипоренко В. В.</i> Роль педагогіки та психології життєтворчості особистості у розбудові націєцентричних освітніх систем в Україні.....	с. 198
<i>Огірко О. В.</i> Формування національно-релігійної ідентичності українців...	с. 202
<i>Олійник О. Й.</i> Формування системи цінностей педагогами області умовах війни крізь призму УХВЛ.....	с. 207
<i>Павленко А. І., Сташук О. О.</i> Змагальна суспільна інтеграція як чинник розвитку ідентичності особистості.....	с. 212
<i>Парій М. Т.</i> Формування ідеалу українця нової генерації на прикладі життєпису учасників ініціативної групи «Першого грудня».....	с. 217
<i>Поліщук В. М.</i> Психологічна готовність педагога до навчання учнів: історико-психологічні деструктивні детермінанти.....	с. 222
<i>Поліщук С. А.</i> Біологічний годинник у життєдіяльності людини.....	с. 227
<i>Поморська А. В., Олійник Р. І.</i> Підтримка психічного здоров'я педагогів та учнів. Програми та ініціативи в умовах війни.....	с. 231
<i>Рябовол Л. Т.</i> Модель навчання громадянської освіти у старшій профільній школі для утвердження української громадянської ідентичності учнів.....	с. 235
<i>Саранчук Н. Р.</i> Виховання вільної людини засобами українського мистецтва в сучасній українській школі.....	с. 240
<i>Свищ М. В.</i> Свідомість молодого українця: опираємось на приклади авторитетів.....	с. 242
<i>Сеньовська Н. Л., Скуратко Т. М.</i> «Україні потрібен кожен» – приклад проєктної діяльності в освітньому волонтерстві.....	с. 246
<i>Сєрих Т. М.</i> Роль свідомого вибору мови спілкування у самоідентифікації українців.....	с. 250
<i>Славінська М. О.</i> Мова як фундамент культури та ідентичності (практичне заняття).....	с. 255
<i>Стрельніков В. Ю.</i> Основні складники розвитку вчителя у світлі Української Хартії вільної людини.....	с. 260
<i>Стрийвус Н. Б., Герасимчук Г. І., Чорна М. І.</i> Формування національної ідентичності учнівської молоді в умовах російсько-української війни.....	с. 264
<i>Ступницька І. В.</i> Виховний захід з елементами тренінгу «Народжені вільними та ментально здоровими людьми».....	с. 268
<i>Трубавіна І. М.</i> Обґрунтування змісту програми тренінгу щодо навчання управлінським компетентностям керівників громадських організацій в умовах воєнного стану.....	с. 274
<i>Трубавіна І. М., Пірлік К. А., Помазановський А. О., Козуб В. Ю.</i> Любов до дітей в умовах війни як психосоціальна підтримка.....	с. 279
<i>Трубавіна І. М., Острецов В. В., Редько С. О., Лисенко М. М.</i> Перша психологічна допомога в психосоціальній підтримці як шлях реалізації	

цінностей УХВЛ.....	с. 282
<i>Хамига Г. С.</i> Принцип УХВЛ – один із пріоритетів формування особистості учнів (з досвіду роботи Куропатницького ліцею).....	с. 284
<i>Хома С. О.</i> Стійкість та єдність у час війни: роль громадянської активності. Проектна діяльність.....	с. 287
<i>Хоміцька І., Хоміцький Т.</i> Проект «Мистецтво без бар'єрів» як приклад розвитку відкритого суспільства в Україні під час війни.....	с. 299
<i>Хричикова В. Є., Єфімов Д. В.</i> Проблеми інклюзивної освіти в умовах сьогодення.....	с. 302
<i>Червяков О. І., Чередниченко О. Ю.</i> Національні інтереси держави як основа існування нації, демократичного конституційного ладу та незалежності України.....	с. 305
<i>Шинкарьова Л. В.</i> Психологічна стійкість особистості у кризових умовах розвитку суспільства.....	с. 309
<i>Шмайдей О. В.</i> Роль програми Пластового руху в формуванні цінностей молоді в умовах сьогодення.....	с. 312
<i>Шпильова В. С.</i> Інноваційні підходи управління навчальним закладом щодо формування національно-патріотичних цінностей в освітньому процесі.....	с. 318
<i>Щербина Н. О.</i> Формування національної ідентичності майбутніх фахівців пенітенціарної системи як освітній пріоритет.....	с. 320
<i>Юрченко Л. І.</i> Філософія людини та визначення нею свого місця у навколишньому світі.....	с. 324

допомагали учням краще розуміти та застосовувати принципи Хартії в їхньому повсякденному житті; залучення батьків учнів у процес впровадження Хартії, проводячи з ними зустрічі, семінари та дискусії щодо її значення та впливу на виховання дітей, проведення навчань, тренінгів для вчителів щодо покращення роботи з впровадження Української Хартії вільної людини, зробити роботу більш системною, залучати представників учнівського самоврядування, громадські організації до проведення заходів щодо впровадження УХВЛ, покращення матеріальної бази, тощо.

Впровадження цінностей Української Хартії вільної людини, шляхів щоденного їх використання в моральному вихованні школярів, розкриває можливості щодо формування моральних цінностей дітей та молоді в закладах загальної середньої освіти. Тому важливим є досвід їх впровадження, адже в умовах широкомасштабної агресії основна увага педагогічних працівників в ЗЗСО повинна бути спрямована на формування української ідентичності на цінностях як основі протистояння ворогу і мотивації захисту української держави і кожного громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Регіональне моніторингове дослідження «Впровадження УХВЛ педагогами області в освітній процес» (березень 2024).
2. Українська Хартія вільної людини. URL: <http://1-12.org.ua/ukrajinska-khartija-vilnojiljudyny>.

УДК: 329.733:351.858

Павленко Анатолій Іванович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної освіти
Хортицької національної академії,
м. Запоріжжя;

Сташук Ольга Олександрівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
доцентка кафедри психології та
соціальної роботи, Хортицької
національної академія, м. Запоріжжя

ЗМАГАЛЬНА СУСПІЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Динаміка розвитку української нації, як цілісного соціального організму, одночасно характеризується рухом як до інтеграції, так і до розділення, який детермінується процесами посилення чи гармонізації суспільних протиріч. В основі цієї динаміки лежать ідентифікаційні уявлення населення України, які стрибкообразно поглиблюються саме під час потужних громадянських акцій або воєнних загроз. Такі події суспільної історії є точками біфуркації, що змінюють врівноважений стан суспільства на кризовий. Відтак, точками біфуркації, а отже і етапами становлення ідентичності для українського суспільства можна розглядати події 2014 та 2022 років. Так, Т. Любива [8] вказує на 2014 рік (з подіями: Революція Гідності та початок війни на сході України) як точку початку незворотних змін у розвитку української національної ідентичності, аргументуючи, зокрема, відміченими нею значними стрибками зростання відчуття себе громадянином України (з 41,1 % до 62,6 %) саме в період Революції Гідності [8, С. 290]. За даними Восьмого загальнонаціонального опитування, проведеного у квітні 2022 року, саме у цей період ідентифікованість з громадянином України (в усіх регіонах країни) є найсильнішою. За даними Київського міжнародного інституту соціології, у липні 2022 р. «84,6 % населення України вважало себе передусім громадянами своєї країни. При цьому серед різних соціальних категорій та за регіональним розрізом населення немає великої різниці за цим показником» [3]. Саме у 2022 році «факт належності до держави та її території, статус громадянства перетворився на екзистенційний досвід людей» [5, с. 310], адже під час кординальних соціальних змін їхні учасники відкривають для себе нові зразки і вартості життєздійснення, трансформуючи їх у смисли, цілі та операції нового життя.

П. Горінов [2] зазначає, що усвідомлення українців щодо їх приналежності до системи спротиву ворогу «як у межах території України, так і за її кордонами дає змогу визначити місце українського народу в

соціокультурному просторі» та піднести українську національну ідентичність на наступний щабель розвитку державності.

Етіологія поняття «ідентичність» вказує на дихотомічність його значення. З одного боку, від лат. *ipse* (самість) воно вказує на унікальність індивіда (носія цієї властивості), з іншого – від лат. *idem* (подібний) на його належність до об'єкта ідентифікування (приклад, території, етносу, нації) [13, с. 5]. Відтак дихотомічність дозволяє очікувати від процесу ідентифікування різноманітних індивідуально значимих та суспільно значимих ефектів.

1) Для особистості процес її ідентифікування виконує декілька функцій:

– надає *цілісності, безперервності і визначеності* особистості, забезпечує схожість з одними людьми і категоріями і відмінності від інших [12]. Я. Ткачук, А. Котенко [6] вказують на її сенсоутворюючу функцію (ідентичність є простором утворення нових сенсів, узагальнень, знань тощо);

– забезпечує процес *диференціації*, який проявляється в визначеності кордонів, цілісності і незалежності «Я», визнання «соціального статусу як особистісно значущої цінності; інтеграції «Я», які проявляються в суб'єктивному об'єднанні себе з іншими людьми, що здійснюється не спонтанно, а на основі порівняння і оцінювання інших» [11];

– *адаптивно-резиль'єнтну* (допомагає індивіду пристосуватися до нових соціальних обставин та набути стресостійкості). Надзвичайного особистісного значення ідентичність відіграє саме «в періоди глобальних трансформацій та світових зрушень, адже надає індивіду відчуття безпеки та виступає центром стабільних цінностей» [6]. Л. Нагорна [9] вказує, що саме в умовах деякої дезорієнтації індивіди намагаються ідентифікувати себе, насамперед, як представників людських спільнот, що відчуваються ними як найбільш зрозумілі та близькі. Особистісним мотивом таких дій є, насамперед, бажання осіб мати певність, розуміння щодо самих себе.

Відтак, поняття «національна ідентичність особистості» можемо трактувати як суб'єктивно детермінований комплекс індивідуалізованих і неіндивідуалізованих міжособистісних зв'язків та уявлень, який становить

основу почуття належності до нації та є одним з найважливіших мотиваційних чинників поведінки людини.

2) З іншого боку, ми можемо стверджувати суспільну значимість сплеску національного ідентифікування, адже йдеться про інтенсифікацію процесів суспільної інтеграції, що саме у період 2014 та 2022 років набувають ознак змагальності. Внаслідок цих процесів формується нова система, яка, з одного боку, зберігає специфіку та ідентичність окремих її складових, а з іншого – формується широка соціальна взаємодія нової якості. Відтак зміцнення національної ідентичності, безцінної для нарощування національного соціального капіталу, виступає індикатором змагальної соціальної інтеграції [7]. Щодо сутності самого терміну «соціальна інтеграція», то традиційно він розуміється як процес перетворення відносно автономних частин (як: індивідів, соціальних груп, верств) в єдину цілісну систему. Ґрунтуючись на основі загальних цілей, цінностей та інтересів, така система виявляє узгодженість і взаємозалежність окремих частин, що підкреслюється її синергетичний характер, як цілого [1]. Характеристиками цієї синергетичної інтегрованої системи є (1) здатність до розв'язання суспільних проблем через інституціоналізовані процедури; (2) створення «солідарного простору» (А. Маршалл); (3) стан «політичного співтовариства» межі якого співпадають з нацією-державою.

Осмислення сутності та змісту змагального суспільно-інтегруючого процесу у період 2014-2023 років дає можливість виокремити його суттєві ознаки: національна самоідентифікація населення України безвідносно до соціальної категорії та прошарку; мовна самоідентифікація; згуртованість (навколо спільної ідеї та/або у боротьбі зі спільним ворогом) та сегрегація від «інших, чужих»; солідарне розуміння загроз національній безпеці (зовнішніх і внутрішніх); оптимістичність в оцінці спільного майбутнього; солідарність смаків.

Проведена нами емпірична розвідка [10] довела, що наведені ознаки мають репрезентованість, зокрема, у молодіжному студентському середовищі.

Результати проведеного у червні 2023 року вимірювання виявили представленість таких ознак біфуркаційного характеру суспільно-інтеграційних процесів 2022 року, як: значне зростання відчуття себе українцями, надання особливої значимості таким національним рисам, як волелюбність, працелюбність та активність, зростання ціннісного ставлення до українства, що виражається у позитивному ставленні до української мови, культури, території, традицій, історії, звичаїв тощо, зростання обізнаності про Україну, українську націю, українську культуру.

Порівняльне вимірювання ступеню впливовості змагального суспільно-інтегруючого процесу на розвиток в українській студентській молоді національної ідентичності, здійснювалося за результатами анкетувань, проведених у грудні 2021 року та червні 2022 року та виявило, що (1) найбільшого впливу зазнала спроможність молодих осіб виділяти найбільш актуальні для вирішення суспільні проблеми та подальші плани щодо проживання в Україні. (2) Також позитивного впливу зазнали бачення студентів щодо шляхів власної участі у вирішенні суспільно значимих проблем; прагнення розширювати обізнаність щодо культури, історії, звичаїв та ініціювати пошук інформації про соціокультурні процеси в Україні.

Отже, на тлі воєнної загрози державності України 2014-2023 років та інтенсифікації змагальних суспільно-інтегративних процесів значного підсилення набули процеси національного ідентифікування. Відтак події 2014 та 2022 років можна розглядати точками біфуркації, а отже і етапами становлення національної ідентичності українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анастасов О. І. Роль політичної інтеграції в процесі консолідації транзитних суспільств *Науковий вісник: економіка, право, політологія, туризм*. Том 2 (Вип. 4), 2011. С. 56–61.
2. Горінов П. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави *Юридичний науковий електронний журнал* № 10/2022. С. 26–30. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2>
3. Дембіцький С. Показники національно-громадянської української ідентичності. URL : <https://kiis.com.ua/прес-релізи та звіти> (Дата звернення: 01.10.23)
4. Комплексне дослідження: як війна змінила мене та країну. підсумки року URL :

https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html (Дата звернення: 01.10.23)

5. Костенко Н. Трансформація ідентичностей під час війни: проблеми вивчення та соціологічні практики *Українське суспільство в умовах війни. 2022* : Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. С. 305

6. Котенко Я. В., Ткачук А. Ф. Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади (видання друге, виправлене та доповнене). Київ : ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. 56 с.

7. Лібанова Е. М., Горбулін В. П., Пирожков С. І. та ін. Політика інтеграції українського суспільства в контексті викликів та загроз подій на Донбасі (національна доповідь) / за ред. Е. М. Лібанової. Київ : НАН України, 2015. 363 с. URL : https://idss.org.ua/monografii/2016_dopov_Donbas.pdf (Дата звернення: 01.10.23)

8. Любива Т. Громадянська ідентичність мешканців України напередодні й в умовах війни *Українське суспільство в умовах війни. 2022*: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. С. 284–291

9. Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань: монографія. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.

10. Павленко А. І., Сташук О. О., Левченко В. С. Змагальна суспільна інтеграція у подоланні воєнної загрози державності України (2014–2023 роки) як чинник розвитку національної ідентичності української молоді *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023. Вип. 2(9). С. 214–229 DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2023-9-4>

11. Правдивець Н. О. Теоретична модель феномену ідентичності особистості. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ: ТОВ «Видавництво А. С. К», 2010. Т. 1. Ч. 27. С. 137–145.

12. Стегній О. І. Національна ідентичність. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL : <https://esu.com.ua/article-71062>. (Дата звернення: 08.09.2023).

13. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. 2-е вид. Київ : Каравела, 2013. 321 с., с. 5

Парій Марія Теофілівна,

заступник директора з виховної роботи

Новосільського ліцею імені

Мирона Зарицького

Скориківської

сільської ради Тернопільської області

ФОРМУВАННЯ ІДЕАЛУ УКРАЇНЦЯ НОВОЇ ГЕНЕРАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЄПИСУ УЧАСНИКІВ ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ «ПЕРШОГО ГРУДНЯ»

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**УКРАЇНСЬКА ХАРТІЯ ВІЛЬНОЇ ЛЮДИНИ: ВІД
СМИСЛОВИХ КОНСТРУКТІВ ДО ФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ» (УХВЛ В СИСТЕМІ
ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В
УМОВАХ ВІЙНИ. ОСВІТЯНСЬКИЙ КОНТЕКСТ)**

Збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Тернопіль, 25 жовтня 2024 року

*Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Козут,
Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус,
Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна.*

Підписано до друку 01.11.2024 р. Здано до друку 25.11.2024 р.

Формат 60 на 84\16. Папір офсетний.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю. В.

м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10

тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.